

NÁVRAT DO ÚDOLIA RIEKY CLARÉE

ROMÁN O NÁVRATE K SEBE, STARÝM PRIATEĽOM A O STRETNUTÍ
S DÁVNOU LÁSKOU V SRDCI NÁDHERNEJ ALPSKEJ PRÍRODY

ÉRIC DE KERMEL

Od autora bestselleru *Kníhkupectvo na Bylinkovom námestí*

metafora

NÁVRAT DO ÚDOLIA RIEKY CLARÉE

ROMÁN O NÁVRATE K SEBE, STARÝM PRIATEĽOM A O STRETNUTÍ
S DÁVNOU LÁSKOU V SRDCI NÁDHERNEJ ALPSKEJ PRÍRODY

ÉRIC DE KERMEL

ÉRIC DE KERMEL
**NÁVRAT DO ÚDOLIA
RIEKY CLARÉE**

Vydala GRADA Slovakia s.r.o., pod značkou Metafora
Moskovská 29, 811 08 Bratislava 1
www.grada.sk
Tel.: +421 2 556 451 89
ako svoju 211. publikáciu.

Z francúzskeho originálu *Mon coeur contre la terre* vydaného Éditions Eyrolles
v roku 2019, preložila do slovenčiny Katarína Kvoriaková
Jazyková redakcia Anetta Letková
Návrh obálky, grafická úprava a sadzba Zuzana Ondrovičová
Zodpovedná redaktorka Zuzana Kolačanová, Lucia Baťová

Vydanie 1., 2023
Počet strán 248
Tlač Finidr, s.r.o.

© 2019, Éditions Eyrolles, Paris, France
Slovak edition arranged through Corto Literary Agency.

Slovak edition © GRADA Slovakia s.r.o., 2023
Translation © Katarína Kvoriaková, 2023
Cover illustrations © stock.adobe.com/sevector, Leyasw

Upozornenie pre čitateľov a používateľov tejto knihy

*Všetky práva vyhradené. Žiadna časť tejto tlačenej či elektronickej knihy nesmie
byť reprodukováaná a šírená v papierovej, elektronickej či inej podobe bez
predchádzajúceho súhlasu vydavateľa. Neoprávnené použitie tejto
knihy bude trestne stíhané.*

ISBN 978-80-8090-674-0 (ePub)
ISBN 978-80-8090-673-3 (pdf)
ISBN 978-80-8090-672-6 (print)

Sidonii, Maximovi a Pascale

Mojej mame

Priateľom z údolia rieky Clarée

Kolibříkom

*Ďakujem, že neúnavne a vytrvalo bojujete
za všetky tvory na štyroch nohách,
za škovránky a hvizdáky, za vlčie maky
a za miniatúrny svet lúk a oceánov...*

Prológ

Na to, aby sme zdôraznili obrovskú výzvu klimatických zmien a šiesteho masového vymierania druhov, nestačí nechať sa ubiť číslami a konštatovaniami. Nestačí chápať, že situácia je vážna. Musíme to precítiť. Dovoľiť, aby táto realita cez nás prešla, aby nás prevalcovala. No aj tak to už nestačí. Nesmieme sa vo svojej reakcii nechať pohltiť úzkosťou, naliehavosťou či hnevom. Musíme vychádzať zo svojej kreativity, vnímavosti a odvážim sa tvrdiť, že aj z lásky. Choroba prostredia a biodiverzity sa nám dnes snaží povedať, že nielenže sme nebezpečne ukrojili z prírody, z ekosystému, od ktorého sme vzájomne závislí, ale aj zo svojej vlastnej prirodzenosti. Otupení farebnými podnetmi malých sklenených podsvietených tabuliek, zasypávaní haldami e-mailov, upozornení, pulzom veľkomiest, nekonečným sledom informácií sa viac neponárame do ticha, hĺbania a puta. Vzdialili sme sa prirodzenému rytmu ročných období, rastlín a morí, už nevnímame signály, ktoré by nás mohli znovu priviesť k rovnováhe. Takto zaplavení rozptýlením a zavalení prácou postupujeme, ako najlepšie vieme, v medziach každodenných povinností a stávame sa svedkami príšerného úpadku života na Zemi, úplne bezmocní.

Éric de Kermel dobre pozná údolie rieky Clarée („to je jasné, ako jej názov!“), o ktorom tu hovorí. Dobre pozná hviezdy, ševlenie bystrín a riek, vŕzganie snehu pod nohami, mená stromov a rastlín, pastierov a horské chaty, pozná ticho a noc.

Prostredníctvom Any a jej cesty, na ktorú sa vydá aj napriek všetkým rozporom, nám rozpráva príbeh tohto mikrokozmu horskej chaty a divočiny, ktorá ju obklopuje. Vtiahne nás do citlivej reality, prinúti nás prekročiť svoju rozpoltenosť, trest, vzburu, absurdnosť politického sveta, našu nejednoznačnosť v porovnaní so zvieratami, s ktorými sa delíme o spoločný priestor, príbuzenstvo, choroby a smrť, aby nás previedol na druhý breh. Kde môže dôjsť k zmiereniu. Kde nám láska k prírode dodá odvahu chrániť ju. Kde láska k blížnemu, k vnútornému mieru môže prinavrátiť zmysel našej prítomnosti na tejto planéte.

Prostredníctvom tohto zasväcujúceho rozprávania na krídlach nehy a viery v ľudskosť nám Éric de Kermel predkladá zážitok schopný vyvolať v nás otázky, a prečo nie, aj premenu.

Skrátka nás vyzýva „neškodiť“.

Čo v toku času ani zďaleka nie je na zahodenie.

Cyril Dion

Na opačnom konci seba

Pol siedmej aj štyri minúty. Presne vtedy má mať príchod nočný vlak z Paríža do Briançonu.

Ešte šťastie, že stále existujú nočné vlaky. Vlaky, ktoré nie sú iba pre tých cestujúcich, ktorí majú mesačník a využívajú rýchlostné vlaky ako metro, dochádzajúcich zamestnancov, ktorí sa na víkend vracajú do Saint-Mala, Avignonu alebo La Rochelle. Spoj z Paríža do Briançonu bude zrejme posledný nočný vlak Národnej železničnej spoločnosti SNCF. Stane sa tiež zážitkom, vzácnosťou ako francúzska transsibírska magistrála. Bude sa o ňom rozprávať v parížskych salónoch ako o starých nahrávkach Duka Ellingtona, ktoré sa našli v obchode s platňami v Saint-Germain.

Zvyčajne spávam vo vlaku veľmi dobre. Odkedy sme vyrazili, mám pocit, akoby sme už boli na mieste. Na nástupišti nechám svoje parížske ťažkosti a moje sny ma predbiehajú v horách.

No teraz som toho v noci veľa nenaspala. Strhávala som sa zo sna ako čierny pasažier na úteku. Ani

hrkotanie kolies na koľajniciach neupokojilo moje roz-búšené srdce.

Blúdila som pohľadom, nevedela som sa upokojiť natoľko, aby sa ma zmocnil spánok. Nedokázala som sa sústrediť na knihu, ktorú som vliekla so sebou na dne batoha. Ten istý riadok som čítala päťkrát, až sa mi vypálil do sietnice. Neprestajne som bojovala s večnou hnedou prikrývkou z vlaku hodnou výstroja vojaka. Celú nos som teda sledovala hru tieňov a svetla na strope môjho spacieho vagóna.

Som na konci. Na konci seba. Na opačnom konci seba. Na mieste, o ktorom som ani netušila, že existuje. Je tam pochmúrne.

Hory.

Vrátiť sa do Álp.

Do údolia rieky Clarée.

Ten nápad pramení z pudu sebazáchovy. Keby som neodišla z Paríža a nevykašľala sa na všetko, mám pocit, že by mi dnes hrozilo ešte väčšie nebezpečenstvo ako povrazolezcovi v severáku.

Nočných stroskotancov čakajú pred stanicou tri taxíky. Jeden z nich mi postačí.

„Dobré ráno, pane. Idem do Névache do ovocného sadu Fontcouverte.“

„Dobré ránko, moja pekná. Mrzí ma to, ale na to nemám potrebnú výbavu. Môžem vás zobrať na horný koniec mesta, no odtiaľ budete musieť ísť pešo.“

„Myslela som si, že teraz už upravujú cesty až do Fontcouverte.“

„Kdeže... ale v Névache si môžete požičať snežnice a zvyšok prejsť po vlastných.“

„Ďakujem.“

„Prišli ste na dovolenku?“

„Nie... vlastne áno.“

Auto zíde z národnej cesty, ktorá pokračuje cez priesmyk Montgenèvre do Talianska, a zamieri do údolia rieky Clarée.

Névache – pätnásť kilometrov.

Otvorím okno. Ľadový vzduch mi šľahá do tváre. Ako facka, ako facka z lásky.

Zakaždým, keď prídem do hôr, uvedomím si, že v meste sa dusím.

Paríž nie je záplava modrej, ale záplava sivej. Nestretnete sa pohľadom s niekým s modrou krvou, ale skôr s mužmi v sivom, so ženami v sivom a s deťmi tiež v sivom, akoby sa im na tvárach nezračilo detstvo, ale asfalt, ktorý im kričí z očí.

Som presvedčená o tom, že dieťa hôr zostáva dieťaťom dlhšie. A tak to má byť. Načo je dobré rýchlo vyrásť z detstva? Dnes som ja nabrala farbu asfaltu a dieťa, ktoré beží po chodníku mojej duše, sa stratilo, naráža do svetla ako hmyz do mdlých odrazov.

„Hej, milá moja. Nerád by som tu prechladol!“

„Prepáčte, musela som. Chcela som sa len presvedčiť, že stále existuje.“

„Čo také? Zima?“

„Nie, tento vzduch, ktorý chutí ako skutočný vzduch.“

„S vami Parížanmi je to vždy tak. Rozprávate o horskom vzduchu ako o akomsi vyberanom burgundskom víne.“

„Áno... to je pravda... lepší ako to najlepšie burgundské... je to ako dúšok kyslíka.“

Les Alberts, Le Rosier, Val-des-Prés, Plampinet. Posledné osady pred veľkou líniou borovíc.

La Clarée!

Viem, že je tam, ukrytá medzi stromami. To meno patrí rieke. Nesie však viac ako názov akejsi rieky. Opisuje totiž iný svet, iné časy, ktoré už nemajú žiadnu spojitosť so súčasnosťou. Svet, kde slnko omamuje nostalgiou. Viem, že preteká iba niekoľko metrov odtiaľ.

Znovu otvorím okno.

„Len na minútku, pane.“

„To vám naozaj tak veľmi chýbal ten vzduch?“ čuduje sa šofér.

„Nie. Chcela som počuť riekú.“

Už som sa trochu upokojila, trochu utíšila. Upokojila večnosťou. La Clarée je večná. Ako vrch Thabor, L'Aiguille Rouge, Noire alebo končiar Cerces.

„Konečná zastávka. Vystupovať!“

„Ďakujem, pane.“

„Pekný pobyt, moja pekná. V tomto čase sa tu nezdržiava veľa ľudí.“

„To nevádí. Dovidenia.“

Cesta údolím sa končí slepou uličkou. Pre mňa však predstavuje únikový východ.

Hviezdy sa zdajú na dosah. Veľký voz, Orionov pás, Kasiopeja a Polárka sa jasne vynímajú na nebeskej mape, kým neustúpia dňu. V tejto hodine sa preklápajú k Taliansku. Možno majú chuť na *cappuccino*.

No ani hviezdy nie sú večné! Neviem si predstaviť, že sa svet bude točiť rovnako v deň, keď viac neuvidíme Polárku. Ako sa budú orientovať moreplavci, alpinisti a pastieri, keď zmizne?

Možno by sa aj celá naša história odohrávala inak, keby Traja králi nenasledovali túto hviezdu. Možno by sa vybrali zložiť dary ku kolíske etiópskeho dieťaťa alebo malého Eskimáka... Gašpar, Melichar a Baltazár na Aljaške!

Keď som prvýkrát zamierila do Nórska, na Špicbergu, Asmund Asdal, kamarát biológ, mi na svojom displeji ukázal trojrozmerné znázornenie oblohy: každé nebeské teleso správne umiestnené vzhľadom na svojich bratov a Zem. Neexistujú dve hviezdy v rovnakej vzdialenosti od našej planéty. Odvtedy som sa nepozrela na nebo, aby sa mi v hlave nezjavila táto predstava.

Hľadiet na oblohu sama v noci pôsobí upokojujúco na moju dušu.

Upínam sa na hviezdy.

Hľadám Proximu Centauri, našu najbližšiu hviezdu, a predstavím si Ulas J001535.72+015549.6, červenú hviezdu, ktorú sme objavili nedávno a považujeme ju za najvzdialenejšiu. Vyhasla pred sedemsto osemdesiatimi miliónmi rokov a ľudia objavili len jej oheň.

Viac sa mi pozdávajú astrofyzici z antických čias, ktorí dávali hviezdám pekné mená, ako títo, ktorých pomenovania pripomínajú skôr burzové dáta.

Podídem k studničke. Hoci vnútro pokrýva vrstva ľadu, zo štyroch kovaných zobákov stále vyteká voda. Aspoň môžem uhasiť smäd. Voda sa kľže po ľade ako krasokorčuliarka, ktorá obkresľuje premenlivé odrazy. V pochmúrnom kotúči dna studničky sa zrkadlia hviezdy.

Natiahnem ruku a nastavím k nej pery. Voda mi steká do hrdla a aspoň trochu hasí oheň draka mojich temných myšlienok. Mám pocit, že robím nestarnúce gesto. Gesto, ktoré ma zaradí k tým najprimitívnejším ľuďom, do starej histórie a navždy...

Spomeniem si na svojich kamarátov z dospievania, Thomasa, Pierrota, Antoina a Natha. Boli sme nerozlučnejší ako horolezci a delili sme sa o všetko. Po každom návrate z každej túry sme sa zastavili pri studničke, aby sme sa napili vody.

Myslím aj na Paula. Ku koncu nášho pobytu tu, pred odchodom do Paríža, som naplnila obe naše poľné fľaše, aby som si ešte niekoľko dní mohla vychutnávať najlepšiu vodu na svete. Ibaže to už nebol ten nápoj lásky. Paul bol už, bohužiaľ, príliš ďaleko.

Vysoko hore vrchol les Roches de Crépin žiari farbami uhlíkov.

Obrys ruky obra la Main hrá tieňové divadlo. Niektorí ho volajú aj ruka Boha, iní zase diabla, lebo ide o ľavú ruku. S vierou, že Boh má len jednu ruku.

No existuje vari iný diabol ako ten, ktorému sami otvoríme dvere? Moje stoja dokorán, plieskajú pod náporom mojej krvácajúcej duše.

Z Névache vedie jednoliata biela cesta, ale sneh, ktorý ju pokrýva, napadol už dávnejšie. Odoláva iba preto, lebo ho udupali turisti na lyžiach alebo so snežnicami.

Nebudem čakať, kým Nils otvorí obchod s vybavením. Hlavne keď tam hore u Pasca nájdem všetko, čo potrebujem, aby som mohla brázdiť hory.

Vydám sa teda na cestu vyššie do údolia. Aj keď som si zbalila iba ľahký batoh, rýchlo cítim, že nestačím s dychom ani so svalmi na nohách. Dôjsť do Fontcouverte mi kedysi trvalo tridsať minút, no teraz mi to zaberie viac ako hodinu, lebo sa musím pravidelne zastavovať, aby som upokojila šialené tango svojho rozbúšeného srdca.

Zanechávam za chrbtom chaty v Gardiole. Thomas je tam. Z jeho komína stúpa dym. Je to pastier. Chodili sme spolu do školy.

Z tej výšky má údolie ružovkastý nádych, červená sa ako zamilovaná dievčina po prvom bozku. Zopakujem svoje typické gesto, ktoré som robila zakaždým, keď som sa po dlhej neprítomnosti vrátila na prázdniny, keď som netrpezlivo očakávala koniec semestra. Do dlaní vtisnem bozky a posielam ich na všetky štyri svetové strany.

Nevložíť však do toho srdca a do očí sa mi tisnú slzy. Mám pocit, že vlečiem svoju jeseň do jari. Dnes mi patria slová Henriho Caleta: „Netraste mnou, som plný slz.“

Počujem hukot vodopádu Fontcouverte. „Fontcouverte“ znamená zakrytá studnička. Symbol údolia predstavuje malá kaplnka, ktorá naznačuje prítomnosť zázračného prameňa, ktorý prinavracia radosť zo života.

Dúfam, že aj ja na svojej ceste na taký narazím.

Väčšinu turistov, ktorí zavítajú do údolia rieky Clarée, sem privádza jedine vodopád. A pritom dolu pod Fontcouverte sa rozprestiera ešte krajšie údolie. Vysokohorskými pastvinami sa tam preháňajú bystriny, zurčia ako stádo, ktoré tiahne z jedného brehu na druhý, a vrcholy akoby k sebe nakláňali hlavy, aby videli na riekku.

Zídem zo zasneženej cestičky a púšťam sa po chodníku do horskej chaty v Ricou.

Okrem rovnobežných stôp po lyžinách snežného skútra tam nie je udupaná cesta a zľadovatená vrstva snehu sa poddáva mojej hmotnosti. Každý krok ma stojí množstvo síl a námahy. Darmo som si obula nepremokavé topánky. Keďže som si na ne nenatiahla návleky, veľmi rýchlo ich mám plné snehu, nohavice stvrdnuté a dych sa mi postupne skracuje.

Pre tú nadmorskú výšku.

Moja slabá kondícia ma rozčuľuje. Už som ozaj ako typická drevená Parížanka.

Chata stojí v nadmorskej výške dvetisícstopätnásť metrov. Nie je to veľmi vysoko, ale od výšky osemsto metrov nad morom začína klesať množstvo kyslíka a telo musí produkovať viac červených krviniek, aby to vykompenzovalo. V tomto štádiu by som tie červené krvinky dokázala spočítať na prstoch jednej ruky.

Osemsto metrov nad morom je vraj ideálna výška pre organizmus. Nebodaj na to robili nejaké štúdie, aby zistili, či tí, ktorí žijú v takejto nadmorskej výške, pobudnú na tomto svete naozaj dlhšie? Je mi to tak trochu jedno. Pred starými zvodcami uprednostním radšej zvydy starých dobrých čias. A to isté platí aj pre mladých.

Napokon zahliadnem prvé chaty usadlosti Ricou. Aj tu z komínov stúpa dym. Spomeniem si na tie americké filmy, kde zoslabnutý a zranený lovec zveri po útoku medvedov po mnohých hodinách krivkania nakoniec zbadá biely dym nad akousi drevenicou. A vtedy vie, že je zachránený. Bude mu teplo. Postarajú sa oňho.

Aj pre mňa ten dym znamená to isté čo pre lovca. Ibaže moje medvede sa volajú korupcia, ústupky, neúčta... Som svojím vlastným katom.

Sama som si zatvrdila kôru, ktorou si rozodieram svoje čerstvé rany. Sama som v starom kufri na povale svojej duše zabudla malú Nanouche a jej sny z detstva.

S brechotom sa ku mne rozbehne Yulka. Hodím sa na kolená do snehu a ona ma celú vyoblizuje. Jej sliny sa miešajú s mojimi slzami.

Smejem sa, plačem, konečne som tu.

Včerajšok je nenávratne ďaleko.

A pritom sa všetko prevrátilo hore nohami iba včera. Keď som odpadla uprostred ulice de l'Opéra, obklopená autobusmi a autami uháňajúcimi v dvoch smeroch. Keď som sa prebrala na lavičke a tri mladé ženy sa mi prihovárali a plieskali ma po lícach.

Vracala som sa zo stretnutia s Paulom na ministerstve zdravotníctva.

Vedím Agentúru pre zdravotnú bezpečnosť. Testuje produkty používané v záhradách, v sadoch, na poliach alebo pri chove zvierat, ktoré chcú chemické spoločnosti umiestniť na trh. V deň, keď som nastúpila, všetky združenia tleskali, pretože som mala povest' ekobojovníčky, ktorá nič nenechá len tak.

Kvôli prípadu Roundup množstvo spoločností hľadá alternatívu k používaniu glyfosátu, neslávne známej zložky herbicídu. Prvý, kto objaví molekulu, ktorá zlikviduje burinu bez toho, aby zabila pôdu a hmyz, vyhráva prvú cenu!

Do finále tejto súťaže sa dostala aj jedna francúzska spoločnosť, Mylian. Stoja proti nej konkurenčné firmy z Nemecka a Ameriky. Pred rokom nám Francúzi dodali chemickú látku, aby sme spravili pokusy v skutočných podmienkach. Títo čarodejníci učni jej vymysleli naozaj pekné meno – *Greenstop*.

Testovací protokol zahŕňa štyri pokusy, v každom ročnom období a v štyroch rozdielnych prostrediach, kde je zastúpených sto percent hmyzu. Preto vedím sieť entomológov, ktorí uskutočnia šesťdesiatštyri testov. Mojou úlohou je zozbierať výsledky a ich zhrnutie odovzdať ministerstvu pôdohospodárstva a zdravotníctva. Musia sa pod to podpísať dvaja ministri, aby získali obchodné osvedčenie.

Paul je zástupca ministerstva. Ten, za ktorého som sa vydala, už dávno zabudol na svoje ekologické

presvedčenia a necháva sa riadiť skôr svojimi politickými ambíciami. No keď sme boli na začiatku šialene zamilovaní, mysleli sme si, že nás tento spoločný boj spája. Živil naše rozhovory a mali sme vo zvyku navzájom si pomáhať s prípravou na dôležité stretnutia. No postupne som postrehla, ako Paula začala vábiť sírénou moci, omámila ho predstava plného koryta. Stal sa z neho cynický človek, priam až zatrpknutý, a staval svoje ego nad ciele, ktoré bolo treba obhajovať. A to sa stalo aj v prípade Greenstopu...

Na konci leta som mala k dispozícii iba šesťdesiat výsledkov, v ktorých sa nenašiel ani náznak škodlivosti tohto prípravku na životné prostredie, no vtedy sa do toho vložil Paul. Naznačil mi, že sú v tom veľké komerčné záujmy a samotný minister ho požiadal, aby mi dohovoril. Chcel, aby som na základe prvých výsledkov udelila povolenie na zloženie patentu. Ich cieľom bolo, aby vyhrala francúzska spoločnosť. Poslala som Paula aj s celým ministrom do hája.

Ibaže pod tlakom som sa zaviazala, že do mesiaca zverejním svoje rozhodnutie. O mesiac som však mala zo štyroch očakávaných nových výsledkov iba tri. Vo všetkých vyšiel Greenstop ako neškodný. Zostával jediný a ten sa týkal vážok. Pre poškodenie životného prostredia sa posunuli ročné obdobia, a tak sa test v regióne Languedoc nedal uskutočniť, pretože larvy neboli dostatočne zrelé.

Keby som svoje rozhodnutie odložila, musela by som čeliť Paulovmu hnevu a naliehaniu, preto som sa

nechala obmäkčiť a udelila som súhlas s uvedením produktu Greenstop na trh. Lenže o desať dní mi prišiel aj ten posledný výsledok. Vyjadrenie „Neodporúča sa“ sprevádzal jednoznačný komentár: „Dvadsaťštyri hodín po rozptýlení produktu v blízkosti mlák uhynulo sto percent vážok.“

Hodila som spiatočku, a keď som včera ráno zašla za Paulom do kancelárie, oznámila som mu, že som sa pomýlila.

Jeho slová dopadli ako facka.

„Bude ťa to stáť kariéru, ak ten súhlas stiahneš. Tú správu s výsledkami testov so šesťdesiatimi štyrmi kladnými výsledkami som nevydal ja, ale ty.“

Keď som mu oponovala, že som podľahla tlaku, ktorý na mňa vyvíjali, s iróniou mi odvetil: „Myslíš si, že ti niekto uverí? Tebe? Ladovej kráľovnej? Bude to tvoje slovo proti ministrovmu!“

Odišla som z jeho kancelárie a schovala som správu z Languedocu do vrečka. Ja, ktorá som sa nikdy nezľakla žiadneho boja, som sa zrazu cítila prázdna, nemala som silu v tomto prípade zakročiť. A práve vtedy sa mi všetko zahmlilo a ocitla som sa ako zombie uprostred ulice de l'Opéra.

Tak sa zdá, že sa tomu hovorí *vyhorenie*. Tak trochu ako v elektrickom obvode, keď sa spečie poistka, lebo nedokáže uniesť to napätie.